

De voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op woensdag 20 april 2005 ('s avonds) in het Natuurmuseum te Leeuwarden. De bijeenkomst werd voorgezeten door Siep Sinnema. Aanwezig waren 20 leden. Tevens waren Peter Koomen (conservator van het Natuurmuseum) en Simone Vos (Bureau Natuurmonitoring van de Provincie Friesland) present.

1. De voorzitter opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Er zijn afmeldingen van Luut de Zee, Anja Kerkhof, Johan Meijer en Francisca Jagersma.

Het speerpuntgebied voor dit jaar is Easterskar (moerasgebied) en Nannewiid. Van beide locaties is nog maar weinig bekend over de nachtvlinders.

Er zijn al weer Groentjes en Oranjetipjes gezien. Siep wil nog eens benadrukken, dat dagvlinders beslist van belang zijn voor de Vlinderwerkgroep Friesland. Dus blijf waarnemingen noteren en meldt ze zowel aan ons als aan de Vlinderstichting. John Boosman geeft in dit verband aan, dat **eerste** waarnemingen ook kunnen worden doorgegeven aan www.natuurkalender.nl

De Vlinderwerkgroep is een samenwerking begonnen met de Provincie Fryslân. De dagvlindergegevens van de Friese atlas worden geleverd aan de Provincie ten behoeve van de Digitale Natuuratlas Fryslân. Als tegenprestatie krijgt de Vlinderwerkgroep een bedrag van € 800,00. Hiervoor is reeds een bestemming gevonden; er worden lampen voor aangeschaft voor het inventariseren van nachtvlinders. Deze lampen worden in bruikleen gegeven aan leden, die zich met deze activiteiten bezighouden.

Namens de Vlinderwerkgroep treedt Henk Hunneman op als vertegenwoordiger in de begeleidingscommissie 'Verspreidingsproject Fryslân 2005'. Het 'Verspreidingsproject' is een initiatief van de werkgroep natuurmonitoring van de Provincie Fryslân en heeft als doel om de verspreiding van, voor het (provinciaal) beleid, relevante soorten vlinders (en andere fauna) in kaart te brengen.

Komend weekend (23 en 24 april) is in Bakkeveen (werkschuur van It Fryske Gea) een feest met kramen, excursies en andere evenementen gepland in verband met het 75-jarig bestaan van It Fryske Gea. De Vlinderwerkgroep is hierbij ook aanwezig met een stand. Iedereen is van harte welkom.

Op 1 juli aanstaande wordt de (eerste) Nationale Nachtvlinder Nacht gehouden. Overal in Nederland worden dan nachtvlinders geïnventariseerd met licht en stroop. Ook hieraan doet de Vlinderwerkgroep Friesland mee (op maar liefst 12 locaties in de gehele provincie). Het is de bedoeling dat dit ieder jaar wordt herhaald om zodoende een beter beeld te krijgen van de nachtvlinderstand in Nederland. In Engeland worden al jaren achtereenvolgende dergelijke nachtvlindernachten georganiseerd.

2. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

John Boosman is afgestudeerd aan de Open Universiteit Groningen met als afstudeeronderzoek: 'Ovipositielocaties van dagvlinders bij natuurontwikkeling op minerale gronden'.

Oproep aan de leden van de Vlinderwerkgroep om het tijdstip van beginnende bloei van dopheide te melden bij Henk & Auke Hunneman. Zij doen een onderzoek.

Wanneer iemand zich nog wil abonneren op het blad 'Twirre' heeft Gerard Bergsma nog enkele aanmeldingsformulieren. Het lidmaatschap bedraagt slechts € 9,60 per jaar.

Tevens heeft Gerard exemplaren van de nieuwe adressenlijst van de Vlinderwerkgroep bij zich. Ook meldt hij het uitkomen van de eerste digitale nieuwsbrief ('It Hynstebiterke') van de Libellenwerkgroep Fryslân. De Libellenwerkgroep heeft inmiddels een eigen website www.hynstebiter.nl en start binnenkort met een herkenningcursus libellen en waterjuffers in het bezoekerscentrum Drents Friese Wold (Staatsbosbeheer – Appelscha). De cursus wordt gegeven door Peter de Boer. Er zijn 2 theorieavonden en 2 excursies gepland. Kosten € 25,00.

Gerard heeft enkele nieuwe vlinderboeken meegenomen, namelijk: 'Les Papillons de jour de France, Belgique et Luxembourg et leurs chenilles' van Tristan Lafranchis.

Van dezelfde auteur 'Butterflies of Europe' (een fantastische determinatieveldgids voor dagvlinders, slechts € 37,00). Verder 'Die Tagfalter Mitteleuropas – östlicher Teil' van Frantisek Slamka (met Oost-Europese dagvlindersoorten, slechts € 38,50).

Tot slot worden de ingekomen stukken voorgelezen. Er zijn geen bijzonderheden.

3. Siep geeft de financiële situatie van de Vlinderwerkgroep Friesland weer.

4. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.

Simone Vos (Bureau Natuurmonitoring van de Provincie Friesland) vertelt over de website www.fryslan.nl/natuur die eind vorig jaar is gelanceerd. Het betreft een project waarbij de burger een optimaal digitale toegankelijkheid heeft tot informatie over de provincie Fryslân. De eerste versie van de Digitale NatuurAtlas Fryslân (DNA-Fryslân) is gereed. Er zijn reeds 40 verspreidingskaarten geplaatst. De Werkgroep Provinciale Natuurmonitoring houdt zich bezig met het verzamelen van natuurgegevens voor beleidsdoelen binnen de provincie Fryslân. Vanaf januari 2005 is gestart met een groot verspreidingsonderzoek om de provinciale database zo goed mogelijk gevuld te krijgen.

De gegevens komen allemaal op internet. In 2004 is meegewerkt aan het project Groene Glazenmaker. Die krijgt dit jaar een vervolg. Verder krijgt de monitoring Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland oktober 2005

van stinzenplanten dit jaar de volle aandacht. Ook vindt in 2005 een inventarisatie van dassenburchten in Friesland plaats. Dit jaar wordt samengewerkt met Bureau Altenburg & Wymenga.

Diverse leden hebben al Bonte zandoogjes, Boomblauwtjes, Landkaartjes, Gehakkelde aurelia's en Koolwitjes gezien.

Harm Westra (hovenier) beheert een VSB vlindertuin bij Zorgcombinatie Interzorg te Ferwert. Hij nodigt iedereen uit om er eens een kijkje te komen nemen.

Willem de Jong heeft een nieuw vlinderboek bij zich. 'Vlinders, rupsen en waardplanten' van uitgever Tirion met ISBN-nummer 90-5210-590-1. Auteur van het boek (tevens fotograaf) is Heiko Bellmann. Prijs € 34,95. Er staan zo'n 1100 foto's in.

Gerrit Tuinstra heeft een bak meegenomen, waarin zich enkele exemplaren van *Shargacucullia scrophulariae* (Helmkruidvlinder) bevinden. Hij attendeert ons erop dit jaar eens speciaal te letten op diverse soorten Helmkruid (*Scrophularia spec.*) of er zich rupsen op bevinden. Deze zou je dan kunnen uitkweken. De soort *Shargacucullia verbasci* (Kuifvlinder) komt voor op Toorts (*Verbascum*). Let op de rupsen.

5. Presentatie project Notodontidae.

Gerrit Tuinstra, Henk & Auke Hunneman zijn bezig om de familie van de Notodontidae voor de Friese situatie in kaart te brengen. Het is een eerste opzet om te komen tot een atlas van de macronachtvlinders van Friesland. De bedoeling is om een website te vervaardigen met gegevens van deze familie (Pilot-project). Zo zal dit ook gebeuren met andere nachtvlinderfamilie's.

Henk Hunneman licht ons in waar zij momenteel mee bezig zijn. Hij vertelt ons iets over de aanleiding, afbakening en doelstelling van het project Notodontidae. De doelstelling is meervoudig, namelijk 'vergroten van de belangstelling voor Friese (macro)nachtvlinders', 'overzichtelijk maken van in Friesland aanwezige soorten (macro)nachtvlinders', 'een beeld geven van de ruimtelijke verspreiding (en eventuele verschuivingen daarin)', 'bijdragen aan kennis over biologie en ecologie'. Dit alles natuurlijk toegespitst op de Friese situatie en gedetailleerd (1x1 km-hok) met visualisatie van determinatiekenmerken van de vlinders en een uitstekende kwaliteit van beeldmateriaal (foto's). De betrouwbaarheid van de gegevens is daarbij essentieel. Ook wordt aandacht besteed aan het ecologische aspect, want bescherming van nachtvlinders is (net als bij dagvlinders) ook een doel. Tevens geeft Henk aan waarom dit op een website moet komen. Het is makkelijk te updaten met actuele informatie; de toegankelijkheid is groot; ook multimediale informatie (zoals tekst, foto's, diagrammen en dergelijke) kan vrij eenvoudig worden geplaatst of veranderd; interactie is geen probleem; de kosten zijn laag. Nu en in de nabije toekomst wordt de website verder ontwikkeld en op termijn geopend. Waarnemers en instanties moeten worden benaderd voor gegevens en deze laatste moeten worden ingevoerd en verwerkt. Meer gegevens

van in Friesland waargenomen, gevangen en gekweekte Notodontidae alsmede ook goede foto's van soorten uit deze familie zijn bij Gerrit, Henk & Auke van harte welkom. Bezoek ook regelmatig www.vlinderwerkgroepfriesland.nl

6. Presentatie nieuwe vlindersite voor jongeren in Friesland.

Tymo Muus (de ontwikkelaar van deze website) vertelt ons hoe een en ander tot stand is gekomen. In 2003 heeft hij een eerste website ontwikkeld voor deelname aan een wedstrijd. Helaas won hij hiervoor geen prijs. In 2004 probeerde hij het opnieuw met een tweede website. Deze werd door 'Kennisset' beoordeeld en genomineerd als 'beste VMBO-site'. Hij won er 2 geldprijzen mee (€ 750,00 en € 1.000,00).

De site heet: 'The Magic World of Butterflies'. Alle foto's zijn door Tymo zelf gemaakt. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van het eitje van een Koninginnenpage via rups en pop tot een volwaardige vlinder. Er is een overzicht van dagvlinders te zien (aan te klikken via 'thumbnails'), maar ook de metamorfose van de Oleanderpijlstaart. Er zijn diverse zoeksites vermeld, een discussieforum is aanwezig en er is zelfs een identificatiegids te raadplegen. Ook is de mogelijkheid gecreëerd om vlinderwaarnemingen door te melden aan de Vlinderstichting. Inventarisatieverslagen en excursies van de Vlinderwerkgroep Friesland worden eveneens vermeld.

7. Pauze.

8. Inventarisatie zuidwest Friesland.

Abel Jagersma is in 2003 samen met Andy Saunders begonnen om de nachtvlinders van de Gaasterlandse bosgebieden in kaart te brengen en verdere inventarisaties te doen. Het boek 'De vlinders van Friesland' (Lempke) en de jaarverslagen van de Vlinderwerkgroep Friesland zijn (voor de ooit waargenomen vlinders) als uitgangspunt genomen, maar ook andere literatuur over Gaasterland (historie/landschappen en dergelijke) is doorgenomen.

Na twee jaar onderzoek constateert Abel, dat er sinds vroeger veel moet zijn veranderd in de bossen van Gaasterland. Bijvoorbeeld rond Kippenburg, maar ook in het gebied van Elfbergen en het Rijsterbosch. Het is er allemaal veel droger geworden. Het Harichsterbos is het enige natte open bos wat er nog is. Hij legt uit wat 'rabatten' zijn, namelijk stukken bos omgeven door watervoren; zij hebben lange rechte lanen/paden (zoals de Starnuman bosschen).

Van 12 nachtvlinderfamilies zijn door Abel en Andy tot nu toe 184 soorten geïnventariseerd. Een aantal specifieke macronachtvlindersoorten volgen hierna de revue: *Korscheltellus lupulina* (slawortelboorder), *Watsonalla cultraria* (beukeneenstaart), *Tetheella fluctuosa* (berken-orvlinder), *Cyclophora linearia* (gele oogspanner), *Macaria wauaria* (zwarte-w-vlinder), *Petrophora chlorosata* (varensbanner), *Selenia tetralunaria* (halvemaanvlinder), *Parectropis similaria*

(Witvlekspikkelspanner), *Calospilos sylvata* (porseleinvlinder), *Smerinthus ocellata* (pauwoogpijlstaart), *Harpyia milhauseri* (draak), *Lymantria monacha* (nonvlinder – witte vorm!), *Mesoligia literosa* (duinhalmuiltje), *Pechipogo strigilata* (baardsnuituil – weinig voorkomend), *Orthosia miniosa* (eikenvoorjaarsuil – zeldzaam).

9. Rondvraag.

Peter Koomen: zondag 8 mei (aanvang 15.00 uur) worden in het Natuurmuseum insecten geprepareerd. Men wil aan geïnteresseerden laten zien hoe dit in zijn werk gaat. Hij vraagt of iemand van de Vlinderwerkgroep hieraan mee willen werken door te laten zien hoe vlinders worden geprepareerd. Wij nemen dit in beraad.

8. Sluiting.

Voorzitter Siep Sinnema bedankt Peter Koomen voor de verleende gastvrijheid in het Natuurmuseum en wenst iedereen een goede reis naar huis.

Zaterdag 14 mei: Nachtvlinderexcursie Oranjewoud. Luut de Zee

Op zaterdag 14 mei vond de eerste nachtvlinderexcursie van de vlinderwerkgroep in het jaar 2005 plaats. Deze avond zou in de bossen van Oranjewoud gelicht worden. Wat insecten betreft is er weinig bekend over Oranjewoud. Het was dus een mooie aanleiding om eens te kijken wat Oranjewoud op nachtvlindergebied te bieden heeft.

De 11 deelnemers verzamelden zich rond 20.30 uur op het parkeerterrein bij Hotel Tjaarda. De verwachtingen waren niet al te hooggespannen, want de weersvoorspellingen beloofden niet al te veel goeds. Het zou wel droog blijven, maar de temperatuur zou waarschijnlijk te laag zijn. Maar de optimisten hadden hoop dat de bewolking in de loop van de avond zou toenemen en dat de temperatuur niet al te veel zou zakken. In de auto's werd vervolgens via alleen voor bestemmingsverkeer toegankelijke wegen naar de parkeerplaats aan de Marijke Mouiwei gereden. Hier ligt ten noordoosten van de weg een heideterreintje/schraalgraslandje dat wellicht interessant zou kunnen zijn. Omdat het nog niet donker was, werd eerst een rondje gelopen om te kijken waar de lampen eventueel opgesteld zouden kunnen worden. Het heideterreintje werd bezocht, maar niet geschikt geacht om een lamp op te stellen. Het was er te koud. Maar we waren nu toch in Oranjewoud en er werden in de buurt van het terrein 4 lampen opgesteld. Helaas kregen de optimisten niet helemaal gelijk, er was wel wat bewolking, maar het de temperatuur was aan de lage kant (8 °C). Het was derhalve geen topnacht en er werd niet tot diep in de nacht doorgedaan. De mensen met een lamp en een laken waren al tevreden als er meer dan 10 soorten op hun

Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland oktober 2005